

შინამეურნეობის შემოსავლები და ოჯახების სხოვრების დონე

შინამეურნეობის შემოსავლები და ოჯახების ცხოვრების დონე ეკონომიკური მეცნიერების ერთ-ერთი ცენტრალური საკითხია. იგი სხვადასხვა კუთხით განიხილება ეკონომიკური მეცნიერების სხვადასხვა დარგში. კერძოდ, შეისწავლება მისი არსი, ფორმები, უთანაბრობა, ცხოვრების დონის, ადამიანთა კეთილდღეობის კავშირი მათ სიდიდესთან, ზრდასთან. ამასთან დაკავშირებით განიხილვის საგანია აგრეთვე ეკონომიკის სტაბილურობის, ერთობლივი მოთხოვნის, საერთო ეკონომიკური წონასწორობის, დასაქმების, ეკონომიკური სტიმულირების, ეროვნულ თავისებურებათა, ბუნებრივი პირობების, ასევე აღრიცხვისა და ანალიზის საკითხები და სხვ.

შინამეურნეობათა შემოსავლები, მრავალწახნაგოვანი და ასევე ერთ-ერთი რთული პრობლემაა შეწავლისა და ანალიზის, ასევე სოციალური და ეკონომიკური პოლიტიკის თვალსაზრისით. მასთანაა დაკავშირებული ეკონომიკური სუბიექტების - მომხმარებელთა და მეწარმეთა ინტერესები. ამ საკითხების გადაწყვეტაში მონაწილეობს როგორც საბაზრო სუბიექტები, ისე სახელმწიფო ხელისუფლების ორგანოები. ამ უკანასკნელთა მარეგულირებელი ზეგავლენა შემოსავლების განაწილებაზე მრავალი კუთხით აისახება მოსახლეობის ცალკეული ფენების შემოსავლების დონეზე. კერძოდ, მასზე მნიშვნელოვნადაა დამოკიდებული შემოსავლის პირველადი დიფერენციაცია, რისთვისაც გამოიყენება ეკონომიკური და სოციალური პოლიტიკის ისეთი ბერკეტები, როგორიცაა გადასახადები, სოციალური პროგრამები და სხვ. საბოლოოდ კი, ეს თავს იჩენს ცხოვრების დონის მახასიათებლებზე.

შინამეურნეობათა შემოსავლები მრავალფაქტორული ფენომენია. მათი მოცულობა და დინამიკა დამოკიდებულია ეკონომიკის განვითარების საერთო დონეზე, ტემპებზე, სახელმწიფო რეგულირების მექანიზმზე, ასევე გარე ფაქტორებზე, თუნდაც ბუნებრივ-კლიმატურ პირობებზე, ეროვნულ თავისებურებებზე და სხვ. ამიტომ მათი შესწავლა კომპლექსურ მიდგომას მოითხოვს. მიუხედავად საკითხის დიდი აქტუალურობისა, მისი კვლევა აქამდე, სათანადო მასშტაბით და სიღრმით არ წარიმართება, საერ-

თამარ ბერიძე -
ეკონომიკის მეცნიერებათა დოქტორი
ზურაბ ბახტურიძე -
სტუ-ს დოქტორანტი

თოდ, და საქართველოში, კერძოდ, სათანადო ყურადღების გარეშეა დატოვებული შინა მეურნეობათა შემოსავლების დიფერენცირებულობის (უთანაბრობის) მიზეზები და შედეგები, მათ დაძლევის ღონისძიებები; ხდება უთანაბრობის მაჩვენებელთა დადგენა, გარკვეული ანალიზი, მაგრამ პრობლემა არ შეისწავლება კომპლექსურად; ადგილი აქვსმათ ცალმხრივ, ტენდენციურ გაშუქებას, ძირეული მიზეზების მიჩქმალვას. ცალკეული საკითხები განიხილება ფრაგმენტულად; შემოსავლების განაწილებაში, უზარმაზარ თანაბრობაში არსებული მდგომარეობის შეფასებებს არ უკავშირებიან სამართლიანობის, ობიექტურობის კრიტერიუმებს და ა.შ.

ეკონომიკურ მეცნიერებაში შემოსავლები-სა დამათი განაწილების ცალკეული თეორიული საკითხები დამუშავებულია ძირითადად კეთილდღეობის მეცნიერული პრობლემების ფარგლებში, ასევე წმინდა პრაქტიკული თვალსაზრისით. ჩვენს სინამდვილეში, იგი უფრო მეტად შეისწავლება შრომის ეკონომიკასთან კავშირში. პრაქტიკული თვალსაზრისით, მნიშვნელოვანი სამუშაოები ხორციელდება გაეროს, მსოფლიო ბანკის, შრომის საერთაშორისო ორგანიზაციის და სხვა საერთაშორისო ინსტიტუტების მიერ.

დღეისათვის განსაკუთრებით საყურადღებოა პოსტსოციალისტურ, საბაზრო ეკონომიკაზე ახლად გადასულ ქვეყნებში საოჯახო მეურნეობათა შემოსავლების ფორმირებისა და დონის, დინამიკის საკითხები, მათი სპეციფიკა. ეს ეხება საქართველოსაც. უნდა აღინიშნოს, რომ საქართველოში, ისევე როგორც სხვა პოსტსოციალისტურ ქვეყნებში, განხორციელებული და მიმდინარე გარდაქმნები შინამეურნეობათა შემოსავლების ფორმირების, დინამიკისა და გამოყენების სრულიად სპეციფიკურ პირობებთან და თავისებურებებთანაა დაკავშირებული. აქ ხშირად ვაწყდებით ქაოსურ, კანონზომიერე-

ბიდან გადახრილ მოვლენებს. ისინი ჯერ კიდევ ნაკლებად კვლევის საგანი, მათ შორის კრიტიკული კუთხით, რაც აუცილებელია არსებული პრობლემების გადაწყვეტისთვის. ისინი კი მრავლად.

ოჯახი სოციოკულტურული და ეკონომიკური ფენომენია. იგი საზოგადოებრივი ცხოვრების კვლავარმოების საფუძველია. უწინარესად ესაა საზოგადოების წევრთა, თაობათა კვლავარმოება, რაშიც იგულისხმება როგორც ბიოლოგიური, ისე კულტურული, სოციალური, ეკონომიკური ასპექტები. ოჯახი იღებს პასუხისმგებლობას მის წევრთა, რომლებიც ამავე დროს საზოგადოების წევრები არიან, ჯანმრთელობაზე, განათლებაზე, ზნეობრივ აღზრდაზე, მოქალაქეობად ჩამოყალიბებაზე, გარკვეულწილად ქცევაზე. ოჯახის ყველა ფუნქციის შესრულება ემყარება საოჯახო მეურნეობის არსებობას.

ოჯახის არსებობისათვის აუცილებელია სათანადო ეკონომიკური საფუძველი. ეს გულისხმობს დოვლათის წარმოებას, განაწილებას, გაცემაში მონაწილეობას, მოხმარებას. ყოველივე ეს უკავშირდება სათანადო მეურნეობის არსებობას, მის ორგანიზებას, შემოსავლების მიღებას, გამოყენებას, ეკონომიკურ ურთიერთობებს გარე სამყაროსთან.

საოჯახო მეურნეობა კაცობრიობის ისტორიის თანამგზავრია. ისტორიულად საოჯახო მეურნეობა წარმოიშვა როგორც ნატურალური მეურნეობა. მხოლოდ განვითარების გარკვეულ საფეხურზე გაჩნდა სასაქონლო მეურნეობა, გაცვლა, რაშიც ჩაბმული იყო საოჯახო მეურნეობის გარკვეული ნაწილი. ეს ნაწილი გაფართოვდა კაპიტალიზმის ეპოქიდან, საერთოდ, შრომის დანაწილების ინტენსიურობის გაზრდის საფუძველზე. ნატურალური მეურნეობა ყოველთვის იყო და დღესაც რჩება საოჯახო მეურნეობის მნიშვნელოვან ნაწილად. ამასთან, მას მეტნაკლები ადგილი უჭირავს იმის მიხედვით, თუ რამდენად განვითარებულია ქვეყანა, საზოგადოება მოცემულ ქვეყანაში. სასაქონლო-ფულად ურთიერთობათა განვითარების კვალობაზე ოჯახები ჩაება არა მარტო მარტივ გაცვლაში, არამედ ბიზნესში. საოჯახო ბიზნესის წარმოშობა გარკვეული ახალი ეტაპი იყო საოჯახო მეურნეობის განვითარებაში. საოჯახო ბიზნესი - ესაა ბიზნესის სპეციფიკური ფორმა. ის თავისი მასშტაბით მცირეა, მაგრამ მასობრივია და მნიშვნელოვან როლს ასრულებს ეკონომიკაში. განსაკუთრებით ეს ვლინდება მოსახლეობის დასაქმებაში, საქონლისა და მომსახურების რიგ, მასობრივ სახეობათა მიწოდებაში.

საოჯახო მეურნეობის როლი ეკონომიკაში განსაკუთრებით იჩენს თავს ორი კუთხით: ერთი მხრივ, იგი წარმოადგენს წარმოების ძირითადი ფაქტორების - სამუშაო ძალის, კაპიტალის, მიწის, მეწარმეობრივი უნარის მიმწოდებელს. მეორე

მხრივ, ის არის მთელი წარმოებული დოვლათის უდიდესი ნაწილის მომხმარებელი, მიყიდველი ბაზარზე. საბოლოო ანგარიშით ეკონომიკა დგას საოჯახო მეურნეობებზე - მათ მიერ მიწოდებულ რესურსებზე და მათი მხრივ წარმოებული პროდუქციის მოთხოვნასა და მათ მოხმარებაზე.

შემოსავლებად განიხილავენ ფულადი სახსრების, მატერიალური დოვლათისა და მომსახურების გარკვეულ რაოდენობას, რომელიც მიღებულია კერძო პირის, კორპორაციის ან მთელი ეკონომიკის მიერ დროის გარკვეულ მონაკვეთში.¹ შემოსავლების ანალიზი საჭიროა მრავალმხრივი იყოს, მასში უნდა აისახოს ადამიანთა ცხოვრების კონკრეტული მხარე, კერძოდ, მოთხოვნილებათა ხასიათის მიხედვით დაკმაყოფილება, მისი ხარისხი. ადამიანთა სოციალური ჯგუფების, დასახლებული ადგილების, ქვეყნის ნაწილების მიხედვით და ა.შ. ამისათვის შემუშავებულია ეკონომიკურ მაჩვენებელთა მთელი სისტემა. შემოსავლები ასევე აუცილებელია განვიხილოთ საზოგადოების წევრების მიხედვით დიფერენცირებულად. აქ შეიძლება გამოვყოთ სოციალური ჯგუფები, ქალაქისა და სოფლის მოსახლეობა, ეკონომიკის დარგები, ადამიანები პროფესიის მიხედვით, განათლების დონის მიხედვით და სხვ.

შემოსავლების დონის განსაზღვრისათვის განსაკუთრებით მნიშვნელოვანია მათი სულადობრივი სიდიდის და დინამიკის მაჩვენებელი. სწორედ ის იძლევა ზუსტ წარმოდგენას, თუ როგორია ცხოვრების დონე ქვეყანაში.

შემოსავლების ანალიზისთვის საყურადღებოა მისი განსაზღვრა წყაროების მიხედვით. პირველ რიგში შემოსავლების დაყოფა შრომით და არაშრომით შემოსავლებად. შრომითი შემოსავალი შეიძლება იყოს ნატურალური (მაგალითად, გლეხის, მიერ საკუთარი მიწის ნაკვეთის დამუშავებით მიღებული), ასევე ფულადი დაქირავებული შრომით მიღებული, თვითდასაქმებით, საკუთარი პროდუქციისა და მომსახურების გაყიდვით მიღებული და სხვ. არაშრომითად განიხილავენ ისეთ კანონიერ შემოსავლებს, როგორიცაა მემკვიდრეობით მიღებული შემოსავალი, შემწვობები, საჩუქრები და ა.შ. არაშრომითიდან განსაკუთრებით გამოიყოფა არაკანონიერი (ფარული) შემოსავლები, როგორიცაა: კორუფციული, ქურდობიდან, ნაძარცვი და ა.შ. არაკანონიერი შეიძლება იყოს კრიმინალური შრომითი საქმიანობით მიღებული შემოსავლები.

შემოსავლების ანალიზისთვის მნიშვნელოვანია მათი წყაროების განხილვა წარმოების

¹ Словарь экономической теории Макмиллана. Перевод с англ. М., 1997. С. 231.

ფაქტორების მიხედვით, კერძოდ, შრომის, კაპიტალის, მიწის, მეწარმეობრივი უნარის მიხედვით, ასევე ეკონომიკის მხარდაჭერისა და ხელშეწყობისთვის სახელმწიფოს საქმიანობის შედეგად მიღებული შემოსავლების განხილვა.

შრომა შემოსავლების უმთავრესი ფაქტორია. ეს გამოიხატება მისი როლით დოვლათის შექმნაში, წარმოების პროცესში. შრომა (სამუშაო ძალა) ყველაზე დინამიკური და განვითარებადი ფაქტორიცაა. მშრომელი ადამიანები ვითარდებიან თვით წარმოების პროცესში, ღრმავდება მათი ცოდნა, გროვდება გამოცდილება თვითრეალიზაციის გზით, რაც არ ახასიათებს მატერიალურ ფაქტორებს. შრომის განვითარება არის დოვლათის შექმნის პროცესის განვითარების ამოსავალი პუნქტი. შრომის ფაქტორი დაკავშირებულია განათლებასთან, გამოცდილებასთან, მეცნიერულ სიახლეებთან. ამასთან მათი დიდ ნაწილი მიღებულია წინა თაობებისაგან. შრომა შესაბამისად იღებს ყველაზე დიდ წილს შემოსავლებში და ის ასევე ყველაზე მეტია.

აღსანიშნავია სახელმწიფოს როლი შემოსავლების (დოვლათის) წარმოქმნასა და მონაწილეობა შემოსავლების განაწილებაში. სახელმწიფოს ფუნქციებში მკვეთრად გამოიყოფა ეკონომიკური როლი, რაც გამოიხატება წარმოების ხელშეწყობაში სათანადო გარემოს შექმნის გზით, ადამიანთა დასაკუთრების დაცვაში, ფინანსურ დახმარებაში. სახელმწიფო ასევე ერთვება საქონლისა და მომსახურების წარმოებაში, ორგანიზაციას უკეთებს მას, ზრუნავს განათლების, მეცნიერების განვითარებისთვის, გარემოს დაცვისთვის და სხვ. შესაბამისად, სახელმწიფო სხვადასხვა არხით იღებს შემოსავლებს. პირველ რიგში, ესაა საკუთარ საწარმოებში საქონლისა და მომსახურების წარმოებიდან მიღებული შემოსავლები. შემდეგ კი იგი მნიშვნელოვან შემოსავლებს იღებს გადასახადების სახით, რაც რიგ შემთხვევაში უტოლდება მ შ მ მესამედსა და მეტსაც.

საოჯახო შემოსავლებზე მრავალი ფაქტორი მოქმედებს. ისინი შეიძლება პირველ რიგში დაველოთ თვით მათთან დაკავშირებულ და გარე ფაქტორებად. განასხვავებენ ქვეყნის ოჯახების შემოსავლების მთლიან მოცულობას, ერთი საოჯახო მეურნეობის საშუალო შემოსავლებს და ოჯახის ერთი წევრის საშუალო შემოსავლებს. ზოგადად, შემოსავლების დონეზე მოქმედ ფაქტორად უწინარესად გვევლინება ეკონომიკური განვითარების დონე, რაშიც იგულისხმება ტექნოლოგიები, შრომის ხარისხი (მუშაკთა კვალიფიკაცია) წარმოების ორგანიზაცია. ისინი დამოკიდებულია აგრეთვე ისეთ პირობებზე, როგორიცაა: ეკონომიკური ურთიერ-

თობები, სახელმწიფოს ეკონომიკური პოლიტიკა, საგარეო ურთიერთობები, ბუნებრივი პირობები, ადამიანთა მენტალიტეტი - შრომისმოყვარეობა, ტრადიციები, პასუხისმგებლობა ა.შ. განსაკუთრებული მნიშვნელობა აქვს ბუნებრივ პირობებს, რომლებიც ფართო სპექტრით წარმოვიდგება. ეს ფაქტორები კონკრეტულ შემთხვევაში სხვადასხვა სახეებით და ინტენსივობით ვლინდება. ისინი აისახება კონკრეტულ მაჩვენებლებში. მაგალითად, ქვეყნის განვითარების საერთო დონე შეიძლება გამოვსახოთ გაეროს მიერ შემოთავაზებული განმაზოგადებელი მაჩვენებლით: ადამიანის პოტენციალის განვითარების ინდექსი (აპი), რომელიც ყოველწლიურად ქვეყნდება მსოფლიოს ყველა ქვეყნისთვის გამოცემაში „მოხსენება ადამიანის განვითარების შესახებ“.²

ადამიანისეული ფაქტორი სხვა მრავალი კომპონენტისაგან შედგება და სათანადო მაჩვენებლებში აისახება, რომლებიც უკაშირდება მათ კვალიფიკაციას, განათლების დონეს და ხარისხს, ჯანმრთელობის დაცვას და სხვ. ადამიანის ფაქტორში მნიშვნელოვანია ფსიქო-ფიზიოლოგიური თვისებები, ტრადიციები, ჩვევები, რომლებიც უკავშირდება ეკონომიკურ საქმიანობას. როგორც ცნობილია, ამ მხრივ ხაზს უსვამენ ამერიკელების, იაპონელების, ჩინელების და სხვათა თავისებურებას.

ბუნებრივი ფაქტორის გავლენა გამოვლინდება წიაღისეული, ჰიდრო-ენერგო რესურსების, ფლორისა და ფაუნის რესურსების როლით, მიწის სავარგულებით, მათი ნაყოფიერებით, კლიმატური პირობებით, ასევე ქვეყნების გეოპოლიტიკური ადგილით, მიმზიდველობით მსოფლიო ეკონომიკური ცენტრებისკენ. ეს ფაქტორები ხასიათდება ნატურალური და თვისებრივი მაჩვენებლებით. ისინი ცვალებადია - მათზე მოქმედებს წიაღისეულის გამოლევა ან ახალი მდიდარი საბადოების აღმოჩენა, მიწის ეროზია, კლიმატის ხელსაყრელობა და არახელსაყრელობა წლების მიხედვით, სტიქიური ბუნებრივი მოვლენების გავლენა და სხვ.

ეკონომიკურ ურთიერთობათა პროგრესული ხასიათი მნიშვნელოვნად მოქმედებს ეკონომიკის განვითარებაზე და ამის მეშვეობით შემოსავლების დონეზე. ეს, კერძოდ, გამოიხატება ეკონომიკური თავისუფლებით, რასაც აფასებენ შესაბამისი ინდექსით, საქმიანობის მატერიალური და მორალური სტიმულირების სისტემა, ეკონომიკური მექანიზმის გამართულობა ხელს შეუწყობს ეკონომიკურ განვითარებას და საბ-

² იგი გამოიცემა მსოფლიოს სხვადასხვა ენებზე, მ.შ. ინგლისურად, რუსულად, ფრანგულად, გერმანულად და ა.შ. და შეიცავს მდიდარ ინფორმაციას მსოფლიოს ეკონომიკისა და სოციალური ცხოვრების შესახებ.

ოლოოდ შემოსავლების ზრდას. ეკონომიკურ ურთიერთობათა საწინააღმდეგო ხასიათისას (კონსერვატიზმი, რეგრესულობა) ადგილი ექნება საპირისპირო მოვლენებსა და შედეგებს.

ეკონომიკის განვითარების დონე და მასშტაბები საოჯახო მეურნეობათა შემოსავლებისა და ცხოვრების დონის საფუძველს ქმნის, რაც ასევე დამოკიდებულია მათი განაწილების არსებულ მექანიზმზე. არსებობს გარკვეული გადახრა შემოსავლების საერთო დონესა და ზრდის ტემპსა, ასევე მოსახლეობის კეთილდღეობას შორის, რასაც იწვევს გაუმართავი განაწილებითი ურთიერთობები (მექანიზმი). ამის შედეგად წარმოქმნილი უთანასწორობა იწვევს შემოსავლებისა და სიმდიდრის გარკვეული ნაწილის უფუნქციობას, სასარგებლოდ გამოყენების გარეშე (ჯანსაღი აზრით) დარჩენას. ეს კი ამცირებს კეთილდღეობის საერთო დონეს ადამიანთა დიდი ნაწილისათვის.³

ქვეყნებს შორის შემოსავლების მიხედვით განსხვავება იმდენად თვალსაჩინოა, რომ იგი ადამიანებს კარგად აქვთ შემჩნეული, მაგრამ მისი მიზეზები, დაძლევის გზები სათანადოდ არაა გარკვეული და დადგენილი.

მსოფლიოში შემოსავლებისა და დოვლათის მკვეთრი დეფიციტი შეიმჩნევა ქვეყნების უმრავლესობაში, ასევე თვით მდიდარ ქვეყნებშიც მოსახლეობის გარკვეული ნაწილისათვის. ქვეყნების დიდ ნაწილში სიღარიბე მძვინვარებს. იგი შეინიშნება საშუალოდ და მაღალ დონეზე განვითარებულ ქვეყნებშიც. ამგვარი სიღარიბის ძირითადი მიზეზია ამ ქვეყნებში წარმოების განვითარების დაბალი დონე, შემოსავლების სიმცირე, ის აგრეთვე გამოწვეულია შემოსავლების უსამართლო და მეტისმეტად უთანაბრო განაწილებით.

აქედან გამომდინარე, მსოფლიოს წინაშე ორი გამოწვევაა - ჯერ ერთი, გაიზარდოს წარმოება, განსაკუთრებით ეკონომიკურად ჩამორჩენილ ქვეყნებში და მეორე, უფრო სამართლიანად იქნეს განაწილებული შემოსავლები, მეტი ყურადღება მიექცეს შემოსავლების გადანაწილებას არსებული უსამართლობის შემცირების მიზნით.

საქართველოს ეროვნული შემოსავალი ბოლო წლებში განუწყვეტლივ იზრდებოდა, გარდა 2009 კრიზისული წლისა. ამასთან, მისი აბსოლუტური სიდიდე და ოდენობა მოსახლეობის ერთ სულზე გაანგარიშებით, კვლავ მცირეა - 2012 წლის წინასწარი მონაცემებით 5772,8 ლარი, რაც დოლარებში შეადგენს 3496,0 (მყიდველობითი უნარის პარიტეტის მიხედვით კი 5005 დოლ). მისი დინამიკა კი ასეთი იყო:

1763.5 აშშ დოლარი - 2006 წელს, 2314.6 აშშ

დოლ - 2007 წელს, 2921.1 აშშ დოლ - 2008 წელს, 2455.2 აშშ დოლ - 2009 წელს, 2623.0 აშშ დოლ - 2010 წელს. მთლიანი შიდა პროდუქტის რეალური ზრდის მაჩვენებელი კი, შესაბამისად, 9.4% - 2006, 12.3% - 2007, 2.3% - 2008, -3.8% - 2009, 6.3% - 2010 იყო.

საქართველოს მეზობელ ქვეყნებში მშპ ერთ მცხოვრებზე იყო: რუსეთში 15259 დოლ, თურქეთში - 13358 დოლ, ირანში - 14764 დოლ. ა.შ.შ.-ში - 48480, გერმანიაში - 35431, დიდ ბრიტანეთში 38 583, კანადაში 33269 დოლ და ა.შ. ცხადია, როგორც ზემოთ აღინიშნა, არსებობს მრავალი ქვეყანა, სადაც ეს მაჩვენებელი 1000 დოლარზე ნაკლებია, უმცირესი კი მსოფლიოში შეადგენს 480 დოლ.

საქართველოს საოჯახო მეურნეობათა შემოსავლები შვიდ წელიწადში ნომინალურად ორჯერ და მეტად გაიზარდა, რეალური ზრდაც, აქედან გამომდინარე, მნიშვნელოვანი იყო, მაგრამ მათი დონე, ერთ საოჯახო მეურნეობაზე და მის ერთ წევრზე გაანგარიშებით, ჯერკიდევ მეტისმეტად მცირე რჩება - 2012 წელს ერთ მეურნეობაზე თვეში 788,4 ლარი, ერთ მცხოვრებზე - 218, 4 ლარი მოდიოდა.

მოსახლეობის შემოსავლების საშუალო თვის სიდიდეს და მის ზრდას სათვალსაჩინოდ გვიჩვენებს გრაფიკი:

12 წლის მანძილზე ერთი საოჯახო მეურნეობის შემოსავლები ნომინალურად გაზრდილია 3.3-ჯერ. საგრძნობია მისი რეალური სიდიდის ზრდაც, მაგრამ მისი სიდიდე ვერ უზრუნველყოფს კეთილდღეობის საკმარის დონეს.

ერთ მცხოვრებზე შემოსავლების ცვლილება საშუალოდ საქართველოში თვალნათლივ წარმოდგენილია გრაფიკზე:

აქ 12 წლის განმავლობაში საკმაოდ შტამბეჭდავ ზრდას ვხედავთ - 63,0 ლარიდან 218,4 ლარამდე ნომინალურად, ე.ი. 3,5 ჯერ. მაგრამ ასეთი, თითქმის დიდი, ნახტომი გამოწვეულია საბაზო წლის ძლიერ დაბალი მაჩვენებლით, სინამდვილეში 2012 წლის სულადობრივი შემოსავალი სრულიად არადაამაკმაყოფილებელი სიდიდეა. ამასთან, არ შეიძლება არ აღინიშნოს ტენდენციის დადებითი ხასიათი, რომელიც შემდგომ უფრო უნდა გაძლიერდეს.

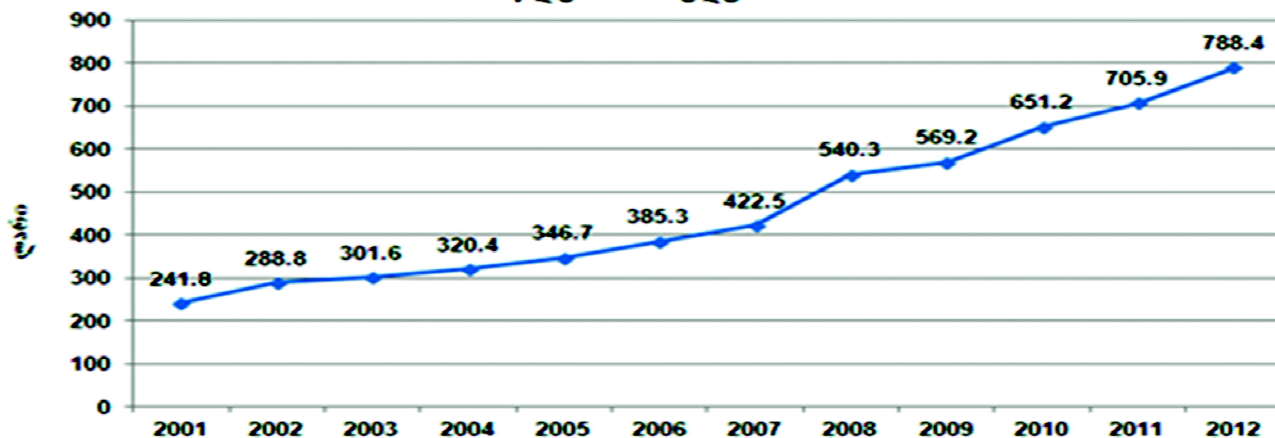
ქალაქების და სოფლის მიხედვით, გვაქვს შემდეგი სურათი:

ამ მონაცემებიდან ჩანს, რომ ქალაქის მოსახლეობის ფულადი და არაფულადი შემოსავლები რამდენადმე აღემატება სოფლისას, მაგრამ განსხვავება დიდი არაა - 2012 წელს 14,7%. ამასთან, შემოსავლების ცვლილების ტენდენცია თითქმის ერთნაირია - დინამიკის მრუდები გრაფიკში თითქმის პარალელურია.

³ იხ. გიორგი მაღალაშვილი. ზომიერი ადამიანი. ეკონომიკური ესე, თბ., 2013.

თამარ ბერიძე, ზურაბ ბახტურიძე

საშუალო თვიური შემოსავლები ერთ შინამეურნეობაზე წლების მიხედვით*

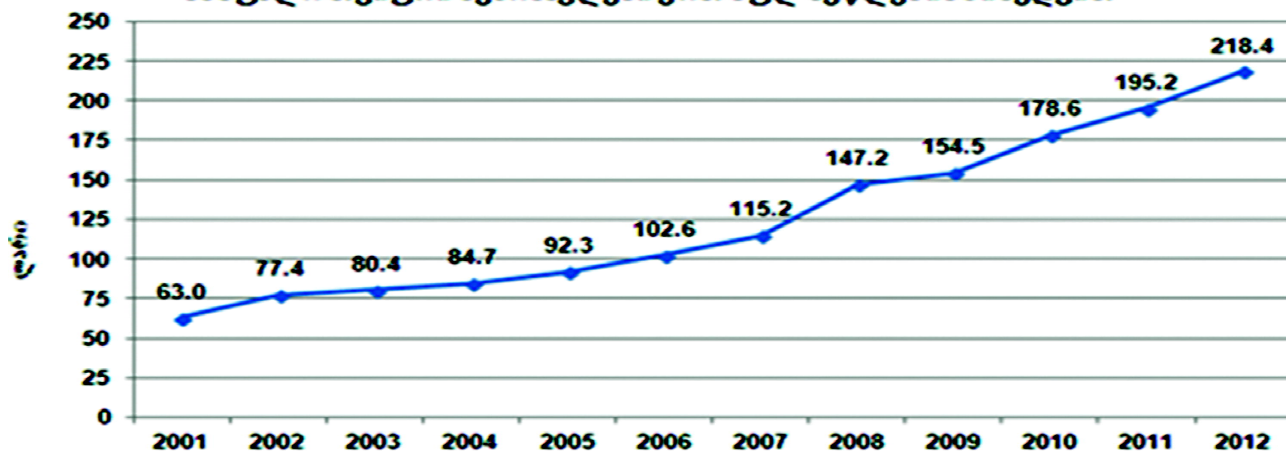

* შემოსავლებში იგულისხმება ფულადი და არაფულადი სახსრები სულ. შინამეურნეობების მიერ დეკლარირებული მომსახურების მიხედვით

სტატისტიკის ეროვნული სამსახურის მონაცემებით (www.geostat.ge) ცხადი ხდება, რომ შემოსავლების ზრდის ზემოთ აღნიშნული ტენდენცია თავს იჩენს ხელფასების დინამიკაში. ამავე დროს იგი მნიშვნელოვნად განსხვავებულია ეკონომიკის დარგების მიხედვით. ეს განსხვავება ეხება როგორც ნომინალური ხელფასის სიდიდეს, ასევე მისი ცვლილების ტემპებს. რეალური ეკონომიკის დარგებიდან საშუალო თვის ხელფასი ყველაზე მეტია მრეწველობაში, 2012 წელს - 808,9 ლარი, ასევე ზრდის ტემპის მიხედვით - 10 წელიწადში გაიზარდა 15,3 -ჯერ. ხოლო, თუ მთელ ეკონომიკაზე ვიმსჯელებთ, იგი ყველაზე მაღალია საფინანსო საქმიანობის სფეროში, სადაც იგი 1998-2008 წლებში გაიზარდა 119,1 ლარიდან 1343,5 ლარამდე, 11,3-ჯერ. ამ მონაცემებიდანაც ჩანს - შემოსავლების განაწილების უთანაბრობა, მაგრამ იგი ძირითადად კანონზომიერია, რადგან

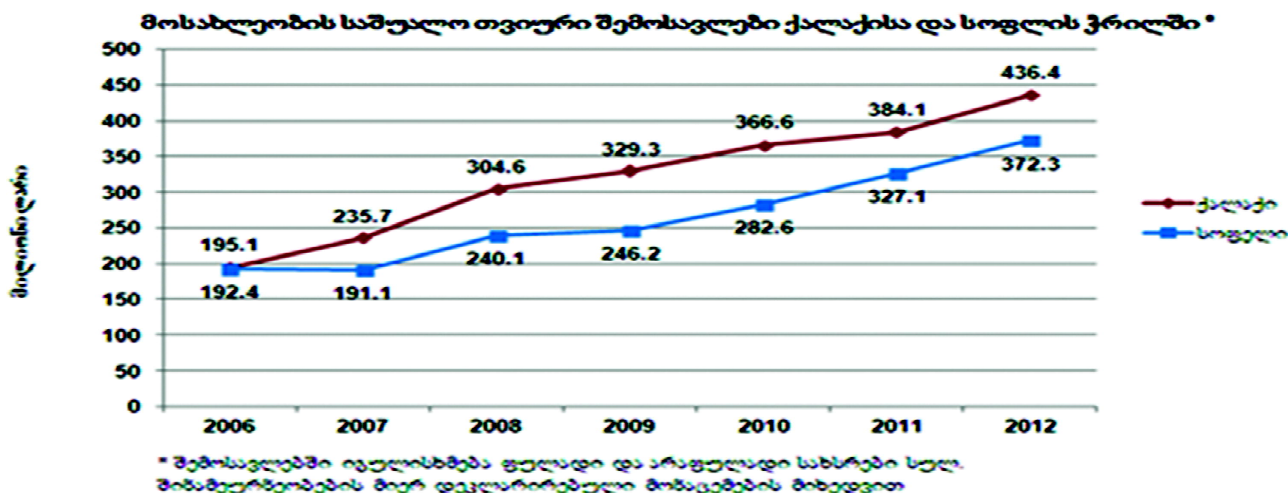
უკავშირდება დარგების თავისებურებებს, მათში შრომის ნაყოფიერებას, შრომის სირთულეს, პირობებს და სხვ. თუმცა არსებობს შემოსავლების განაწილების სხვაფაქტორები, რომლებიც იწვევს მის გადახრას სამართლიანობის პრინციპიდან, მოსახლეობის ზედმეტ დიფერენციაციას შემოსავლების მიხედვით. ამ მხრივ საქართველოს სახარბიელო მაჩვენებლები არა აქვს. აქ უკანასკნელ პერიოდში ჩამოყალიბდა მკვეთრი უთანაბრობა მოსახლეობის ფენებს შორის შემოსავლების მიხედვით. ეს კარგად ჩანს გაეროს მიერ გამოქვეყნებულ მონაცემებში. ნორვეგიაში განსხვავება მოსახლეობის ყველაზე მაღალშემოსავლიანი 10%-ის შემოსავლებსა და ყველაზე დაბალშემოსავლიანი 10%-ის შემოსავლებს შორის იყო 5,8 -ჯერ, იაპონიაში - 4,5-ჯერ, შვეციაში - 5,9 -ჯერ, საფრანგეთში - 5,1 -ჯერ, ფინეთში - 5,0 -ჯერ, ჩეხეთში - 5,2-ჯერ, და ა.შ., საქართველოში იგი

საშუალო თვიური შემოსავლები ერთ სულზე წლების მიხედვით*

* შემოსავლებში იგულისხმება ფულადი და არაფულადი სახსრები სულ. შინამეურნეობების მიერ დეკლარირებული მომსახურების მიხედვით

მსირა ბიზნესის პრობლემები

თითქმის 17-ჯერ დიდი.

ამგვარად, შემოსავლების განაწილების უთანაბრობით საქართველო არასასურველი მაღალი მაჩვენებლებით ხასიათდება მოწინავე, სოციალურად ორიენტირებულ ქვეყნებთან, თვით მეზობელ ქვეყნებთან შედარებითაც. აქედან დასკვნა ერთი უნდა იყოს: ქვეყანამ, მისმა ხელისუფლებამ, საზოგადოებამ მთლიანად უნდა მიიღონ ზომები ამ უთანაბრობის შემცირებისთვის, რადგან იგი შეიცავს საფრთხეს ნორმალური ცხოვრების წესის ჩამოყალიბებისთვის, საყოვე-

ლთაო კეთილდღეობისთვის, რაც უნდა იყოს პროგრესული საზოგადოების მიზანი, პოლიტიკური სტაბილურობისთვისაც. ეკონომიკური აქტიურობის ზრდასთან ერთად, აუცილებელია ყურადღება გამახვილდეს შემოსავლების სამართლიან განაწილებაზე, მისი მეტისმეტი უთანაბრობის დაძლევის ღონისძიებებზე, რისი გამოცდილებაც საზღვარგარეთის ქვეყნებს აქვს. უფრო უნდა გაძლიერდეს ყურადღება სახელმწიფოს როლი მოქალაქეთა, განსაკუთრებით ხელმოკლეთა, სოციალურ დაცვაზე.

გამოყენებული ლიტერატურა

1. მაღაშხია გ. შემოსავლები და მათი განაწილება-გადანაწილებით ურთერთობათა ტრანსფორმაცია. ფინანსების ინსტიტუტის შრომები. ტ IV. თბ., 2000.
2. სიორიძე ზ. ქველმოქმედება და ქართული მსოფლხედვა. თბ., 2011.
3. სმიტი ა. ხალხთა სინდიკატის ბუნებისა და მიზეზების შესახებ. თბ., 2007.
4. ქრებ კალპუნი, დონალდ ლაითი, სუზენ კელერი. სოციოლოგია. თარგმანი. თბ., 2008.
5. შინა მეურნეობათა შემოსავლები და ხარჯები. 2010. საქსტატი. 2011.
6. Доклад ООН о развитии человека. 2010.
7. Всемирный Банк о мировом развитии за 2012 г.

PROFIT OF THE HOME ENTERPRISES AND STANDARD OF LIVING OF FAMILIES

TAMAR BERIDZE - Doctor of Economic Sciences

ZURAB BAKHTURIDZE - PhD student of GTU

Economics is the most important category of revenue. They're human existence and well-being of the most important prerequisites for upgrading. Especially important for the public to have their fair distribution, which is related to their social and economic functions - human welfare and motivation of the effectiveness of training.

There are problems in both directions. The point is do not moghtseuli countries umraleoba the appropriate level of income and its equitable distribution. Both factors have a negative impact on the welfare of human beings. This problem is acute in potsotsialistur, the last period was transformed into a market economy countries, including Georgia.